

TJAMPOERADOEK.

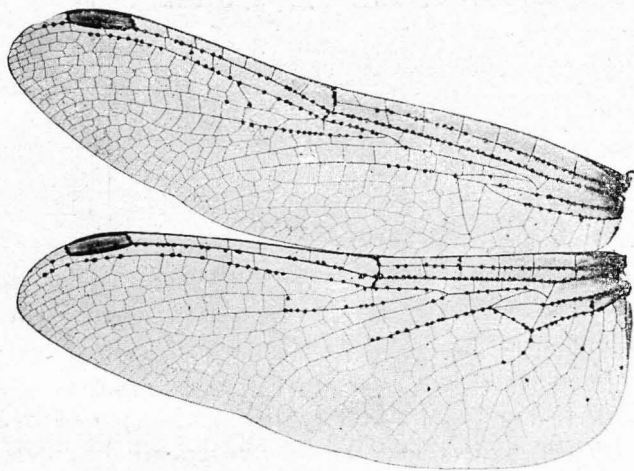
Libellen zijn zeer vraatzuchtig van aard; dat blijkt alweer uit de waarneming van de Heer VAN MULLEM ¹⁾, die zulk een kanibaal zijn eigen broer zag oppeuzelen. Met „broer” zal wel een libel van een ander soort gemeend zijn, want dat de grotere soorten van deze dieren op de kleinere jacht maken is een bekend feit, dat men dagelijks kan waarnemen. Aan hun eigen soortgenoten zullen zij zich wel niet vergrijpen, ten minste heb ik zelf dit nooit gezien, wat natuurlijk niet veel bewijst.

Men ziet vaak libellen ook grotere dagvlinders verorberen en daarvan slechts het beste boutje, n.l. het lijf oppeuzelen, terwijl ze de vleugels, als zijnde minder naar hun smaak, onaangeroerd laten.

Dat, zoals de Heer V. M. verder verhaalt, hij een libel ook plantaardig voedsel tot zich zag nemen, is een geheel nieuwe waarneming, die ik niet wil betwijfelen; blijkbaar heeft zich hier echter een abnormaal geval voorgedaan ²⁾, want tot nu toe werden deze dieren als zuivere insekteneters beschouwd. Het zou daarom zeer interessant zijn, als de

Heer V. M. of een andere waarnemer in de gelegenheid was verdere gevallen van deze smaakafdwaling te konstaten en daardoor vast te stellen, dat hier geen vergissing in 't spel geweest is.

Hoe licht men overigens er toe komt een verkeerde waarneming te doen, bewijst hetgeen een Duits professor, bekend entomoloog, overkwam. In de *Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie* publiceerde deze geleerde, hoe hij had ontdekt, dat bij bepaalde libellensoorten de mannetjes de zorg voor de verspreiding der eieren op zich nemen. De eieren zouden namelijk door het mannetje aan de onderkant van zijn achterlijf vastgeplakt wor-

Larven van *Sympetrum meridionale* aan de vleugeladeren van een libel vastgehecht.
 $1\frac{1}{2} \times$ vergroot.

den, om ze aldus over grote afstanden te kunnen vervoeren. Daarbij gaf de professor een geleerde beschouwing ten beste over de door teeltkeus plaats gehad hebbende verandering aan het achterlijf dier libellenmannetjes, als gevolg van deze speciale zorg voor de eieren. Zoals reeds voordien bekend was, vertoont namelijk bij vele libellensoorten 't uiteinde van het achterlijf alleen bij de mannetjes een verbreding, die volgens de professor als doelmatige aanhechtingsplaats voor de eieren was ontstaan. In een latere aflevering kwam de professor echter meedelen, dat men hem er opmerkzaam op gemaakt had, dat de op eieren gelijkende bolletjes wel geen eieren zouden blijken te zijn, doch de reeds lang bekende larven van een bepaalde mijtensoor, *Sympetrum meridionale*, die zich niet alleen bij de mannetjes, doch ook bij de wijfjes van vele libellen aan de onderkant

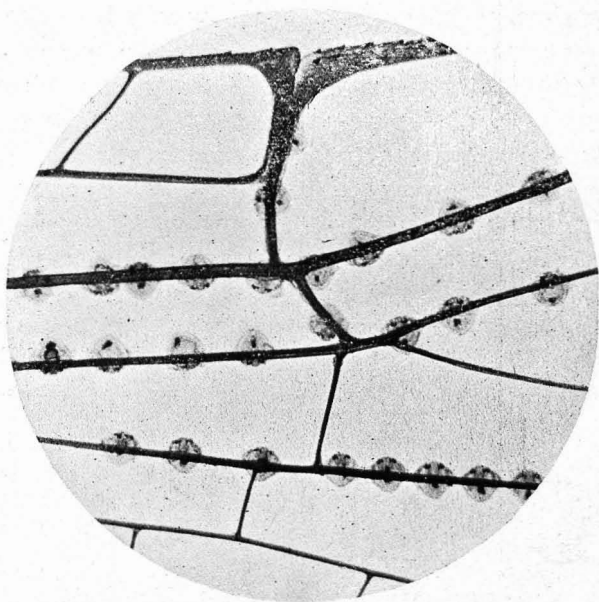
¹⁾ Trop. Natuur 1914 pag. 158.

²⁾ Ik bezat vroeger een foxterrier, die rauwe sla met olie en azijn at.

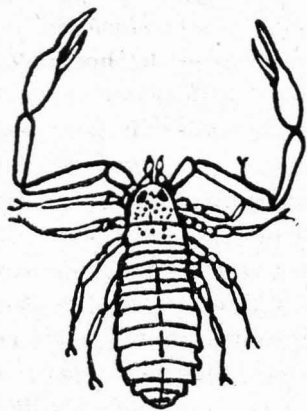
van achterlijf en borststuk, en ook aan de aderen van de vleugels vasthechten. De professor erkende dan ook volmondig zijn dwaling en trok zijn nieuwe hypothese over de verbreding van 't libellenlijf in.

Die mijtenlarven, waarvan ik hierbij enige afbeeldingen geef ³⁾, kan men ook hier in Indië in bepaalde jaargetijden waarnemen. De larven zijn aanvankelijk grauwwaart en worden later menierood.

Libellen zijn niet de enige insecten, die door mijten geplaagd worden; zelfs bij de meeste insectenorden vindt men ze en er bestaan een menigte soorten. Mestkevers zijn er biezonder rijk mee gezegend, doch ook andere kevers, zomede bijen, wespen, sprinkhanen, vliegen, cicaden, enz. lopen er niet vrij van. De mijten doorboren de huid van de betreffende insecten en leven van hun lichaamssappen; doch op hun beurt vallen ze wel eens ten prooi aan *Pseudoscorpionidae*, kleine, aan schorpioenen verwante diertjes, die men in 't Hollands Bastaard Schorpioenen noemt. Het zijn kleine Arthropoden (Gelede Dieren), voorzien

Dezelfde larven.
Sterk vergroot.

De Bastaardschorpioen
Chelifer cancroides,
een Europeesche soort.
10 X vergroot.

van een paar grijptangen, evenals de echte schorpioenen, doch zonder giftstekel, die van mijten en ander kleingoed leven.

Deze *Pseudoscorpionidae* vindt men in allerlei afval, onder schors en op andere verborgen plaatsen; doch vaak ziet men ze ook op de onderkant van kevers rondwandelen, waar ze zich bezig houden met het verdelgen van de bovengenoemde mijten.

Een bepaald soort van parasitische mijten, *Geckobiidae* genaamd, leven op tijtjaks en tokeks. Als mikroskopische puntjes van menierode kleur ziet men ze op de huid van deze reptielen vastgezogen, meestal aan de tenen onder de nagels.

Om op de waarnemingen van de Heer VAN MULLEM terug te komen, wil ik nog opmerken, dat het een zeer algemeen verschijnsel is, dat van ouderdomszwakke stervende mieren zich aan bladeren vastklemmen, waar men later hun verdroogde korpussen kan vinden. In alang-alangvelden is het vooral een *Camponotus*-soort, waarvan men de lijkjes vaak aan de punten van de grassprietten ziet. Van insecten,

vogels en andere kleine dieren is het geen zeldzaamheid exemplaren aan te treffen, die hun natuurlijke dood gestorven zijn. Dikwijls heeft men mij echter gevraagd: Weet u waar de lijken

³⁾ De opnamen zijn van Dr. F. Rits te Zürich, de bekende libellen-specialiteit.

blijven van de grote zoogdieren, die van ouderdom sterven? En ik moest bekennen, daarop geen bevredigend antwoord te kunnen geven. Het is toch een feit, dat op enkele zeldzame gevallen na, de lijken nooit gevonden worden. Van olifanten is het bekend, dat zij zich, als zij hun einde voelen naderen, naar bepaalde plekken begeven, die men olifantskerkhoven heeft genoemd.

Ofschoon ik zelf heel wat in de grote oerbossen van Sumatra heb rondgezworven, moet ik bekennen nog nooit het lijk, ja zelfs niet eens het skelet gevonden te hebben van een groot zoogdier, dat op natuurlijke wijze aan zijn eind was gekomen. Andere jagers en rimboe-lopers, zowel Europeanen als inlanders, die ik dezelfde vraag deed, moesten eveneens hun onwetendheid op dit punt bekennen. Nu is het waar, dat kringen al heel spoedig door wilde varkens worden opgeruimd, maar toch blijft het merkwaardig, dat men nooit stervende of gestorven grote zoogdieren vindt, met uitzondering dan van olifanten.

Men zou echter de boven gestelde vraag gevoeglijk kunnen beantwoorden met de wedervraag, of iemand weet, waar al de oude, versleten piano's blijven.

Bandoeng, Februari 1916.

EDW. JACOBSON.

DE STEKELPAPAYER

Argemone mexicana L.

Mag ik Uw aandacht eens vestigen op een vreemdeling? „Weer een vreemdeling”, hoor ik U zeggen. Ja, geven de vreemdelingen in Indië niet den toon aan? Spelen ook in de plantenwereld vreemdelingen geen hoofdrol?

De *Stekelpapaver* is reeds 90 jaren hier, zoodat het zonnetje alle vreemdigheid er reeds lang uitgestoofd heeft. We kunnen de *Argemone mexicana* dus als volkomen ingeburgerd beschouwen.

In een artikel over de *Lantana* (Jaargang II blz. 28) vergeleek de Heer BACKER den vreemdeling *Lantana*, die zich in 50 jaar zóó verspreid heeft, dat hij nu op alle mogelijke en onmogelijke plaatsen te vinden is, met de *Stekelpapaver*, die veel langer op Java zijnde, nog zeer ongeregeld voorkomt. Op sommige plaatsen is zij algemeen, op andere plaatsen vertoont zij zich sporadisch of komt in 't geheel niet voor.

Mijn woonplaats Klaten is daar een voorbeeld van. Daar wordt de *Stekelpapaver* slechts op de aan elkaar grenzende ondernemingen Djongrangan en Srago gevonden. Toen de eigenaar van eerstgenoemde onderneming een vijftien jaar geleden eens een proef nam met voederbieten en daarvoor zaad uit Holland had laten komen, kreeg hij inplaats van bieten een veld van *Stekelpapavers*. Die zullen daar al vroeger geweest zijn, hoewel ze hem niet eerder waren opgevallen. Tusschen het bietenzaad zal wel geen zaad van *Argemone* ingezeten hebben, daar de plant een echt tropenkind is (*mexicana*!) en in Holland niet voorkomt.

Gelukkig voor de bloote voeten van onze bruine medemenschen, dat de tot de tanden toe gewapende vreemdeling hier nog niet dikop groeit. Hij zou de „op schoenenlooperij-beweging” niet onverdienstelijk voortstuwen en zou heusch geen slecht figuur maken in 't wapen van 't leerlooiers- en schoenflikkersgilde. Want dit zou welvaren bij een sterke vermenigvuldiging van dit schoone onkruid.